ÓKORI EGYIPTOMI MŰVÉSZET

Földrajzi fekvése

Központi területe a Nílus melletti termékeny sáv, amelyet sivatagok fognak közre.

Földrajzi adottságai miatt Egyiptomra a viszonylagos elszigeteltség volt jellemző.

Az ókori állam legfőbb területei: Delta / Nílus-völgy / Fajjúm oázis / Núbia egyes vidékei (az Újbirodalom idejétől).

Földrajzi fekvése

Központi területe a Nílus melletti termékeny sáv, amelyet sivatagok fognak közre.

Földrajzi adottságai miatt Egyiptomra a viszonylagos elszigeteltség volt jellemző.

Az ókori állam legfőbb területei: Delta / Nílus-völgy / Fajjúm oázis / Núbia egyes vidékei (az Újbirodalom idejétől).

Földrajzi fekvése

Központi területe

a Nílus melletti termékeny sáv, amelyet sivatagok fognak közre.

Földrajzi adottságai miatt Egyiptomra a viszonylagos elszigeteltség volt jellemző.

Az ókori állam legfőbb területei:

Delta / Nílus-völgy / Fajjúm oázis / Núbia egyes vidékei (az Újbirodalom idejétől).

Földrajzi fekvése

A Nílus az áradásokhoz igazodó földművelés mellett szállítmányozási szempontból is nagy jelentőséggel bírt az ókorban.

Temetkezés

A mumifikálás szakaszai

"Először is kiszedik az agy egy részét görbe vassal az orron át, más részt pedig beleöntött szerekkel írtják ki. Aztán éles ethiópiai kővel felvágják a lágyékot, s eltávolítják az összes belet. A test alsó részét kiöblítik pálmaborral, majd összetört füstölőszerekkel újra kitisztítják, megtöltik összetört és tiszta mirhával, kasziával és mindenféle füstölőszerrel - csak épp tömjénnel nem -, s végül bevarrják. Ezután a testet bedörzsölik salétrommal, és hetven napra elrejtik, tovább azonban nem maradhat így bevonva. Hetven nap elmúltával lemossák, az egészet körültekerik büsszoszvászon szalagokkal, s bekenik gumival, amelyet az egyiptomiak enyv helyett használnak. Ezután a hozzátartozók elviszik a holttestet, s fából készült ember alakú koporsóba helyezik. Majd a sírkamrában függőlegesen felállítják, és mint igen nagy értéket őrzik" (Hérodotosz)

Temetkezés

Állatok mumifikálása

Az ókori egyiptomiak nagy tisztelettel viseltettek egyes háziállatokkal szemben. A halálukat követően, az emberek mumifikálásához hasonló eljárással igyekezték megőrizni őket az örökkévalóságnak.

Temetkezés

A sírok díszítése

A sírkamrákat díszítő falfestményeken gyakran a hétköznapi élet történéseit rögzítették. Az egyedi (konkrét) pillanatok ábrázolása helyett azonban az események általános, időtlen vonásainak megörökítése volt a cél. **Szennedzsem** (Sennedjem) és felesége sírjának mitikus aratás jelenetén síkszerű, és a legjellegzetesebb felületekkel történő ábrázolás figyelhető meg. A kompozíciós sávokban különböző terekben és időben történő események jelennek meg.

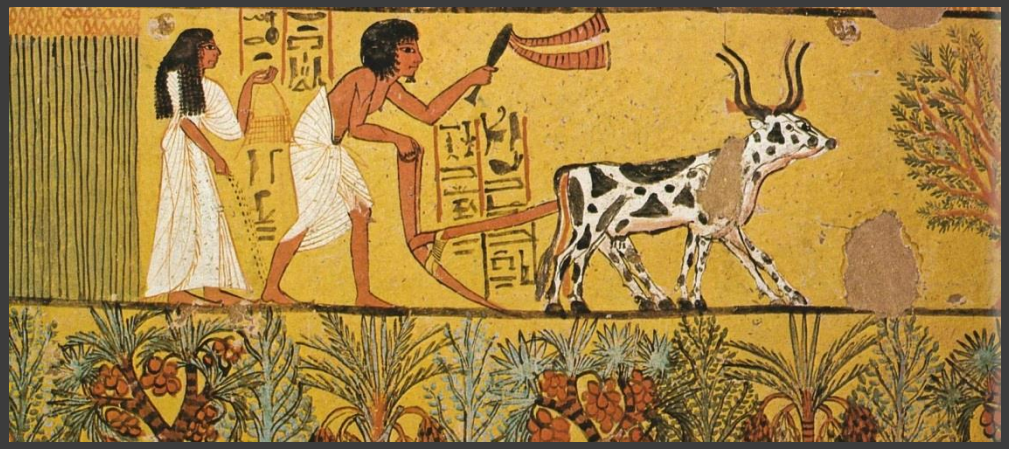

Virtual Tomb of Nakht.mp4

Temetkezés

Anubisz

Anubisz szo
sírkamrájáb
Kr.e. 1340 kö
Kairó, Egyiptomi Múzeum

Anubisz szobra Tutanhamon sírkamrájából
Kr.e. 1340 körül
Kairó, Egyiptomi Múzeum

***Anubisz* a holtak és az alvilág oltalmazója. Sakál- vagy kutyafejű ember alakjában jelenítették meg. A balzsamozást végző pap is egy sakálfejet ábrázoló maszkot viselt.**

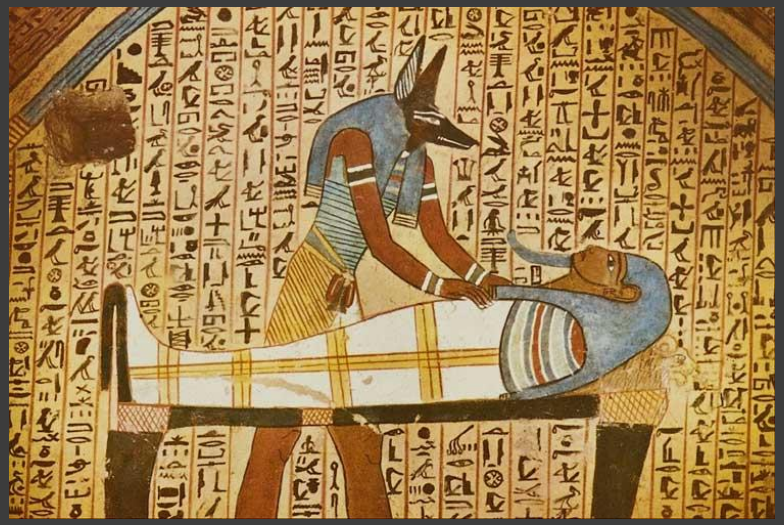

Balzsamozást végző Anubisz
Falfestmény Szenediem sírjából

Temetkezés

Hapi (majomfej) – tüdő
Kebehszenuf (sólyomfej) – belek
Duamutef (sakálfej) – gyomor
Amszet (férfifej) - máj

Kanópuszedények

A temetkezéseknél az elhunyt belső szerveit kanópuszedényekben helyezték el. Ezek anyaga keményfa, kő vagy kerámia volt. A kanópuszedények többnyire díszes ládában kerültek az elhunyt sírjába. A kanópuszedények a Középbirodalom korától emberfejet, az Újbirodalom korától pedig négy isten fejét mintáztak.

Tutanhamon

1922

A Királyok Völgyében megtalált érintetlen, az Újbirodalom korából származó királysír annak ellenére számít kivételes leletnek, hogy Tutanhamon rövid életű, saját korában nagy jelentőséggel nem bíró uralkodó volt.

„Végre egy csodálatos felfedezés a Völgyben; egy káprázatos sír, érintetlen pecsétekkel; az Ön érkezéséig ugyanazon állapotban visszazártuk; gratulálok.”

Howard Carter távirata *Lord Carnarvonnak.*

Tutanhamon

A sírban talált trónszék, aranyszarkofág és halotti maszk az ókori Egyiptom ötvösművészetének remekművei.

Építészet

Masztaba, Lépcsős piramis

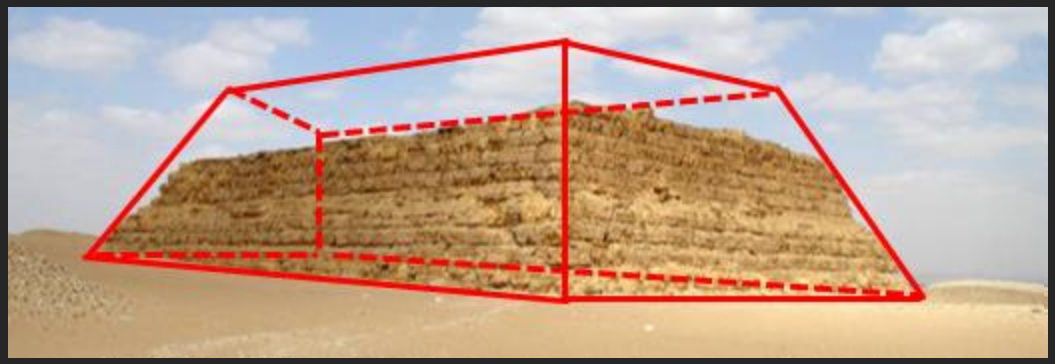

Masztaba (padsír)

A **masztaba** az Óbirodalom jellegzetes sírépítménye. Formája szerint csonkagúla. Föld feletti részében egy áldozati kápolna és egy, az elhunyt életnagyságú szobrát befogadó helyiség volt. Föld alatti részében a sírkamrába vezető akna és a sírkamra kapott helyet.

Dzsószer fáraó lépcsős piramisa Szakkarában Kr.e.2700 körül

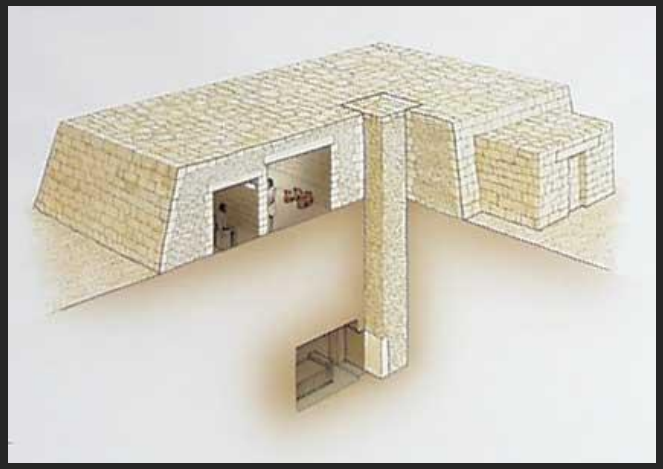

Építészet

Masztaba, Lépcsős piramis

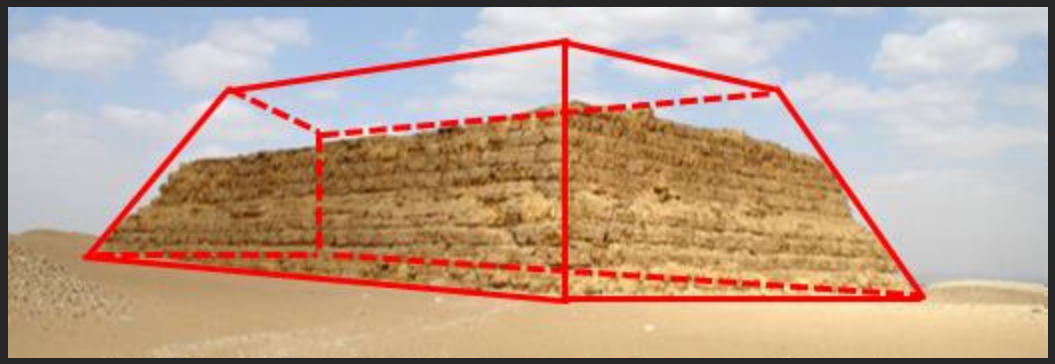

Masztaba (padsír)

Dzsószer fáraó lépcsős piramisát Imhotep építész tervezte. Végső formáját többszöri módosítás után nyerte el.

Dzsószer fáraó lépcsős piramisa Szakkarában Kr.e.2700 körül

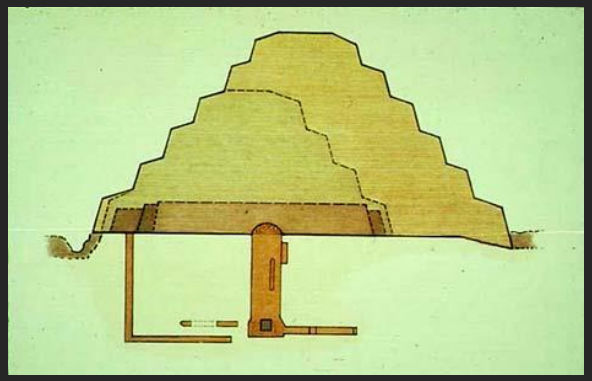

Építészet

Gízai piramisok

„Kheopsz királysága alatt minden rosszra fordult. Minden templomot bezáratott, és az áldozatokat beszüntette. Azután minden egyiptomira ráparancsolt, hogy neki dolgozzék. Egy részüknek ki volt jelölve, hogy az Arab-hegység bányáiból a Nílusig húzzák a köveket. Másoknak meghagyta, hogy a folyamhoz szállított köveket átvigyék, és az ún. libüai hegységig húzzák; állandóan százezer ember dolgozott, háromhavonként felváltva.” (Hérodotosz)

Építészet

Gízai piramisok

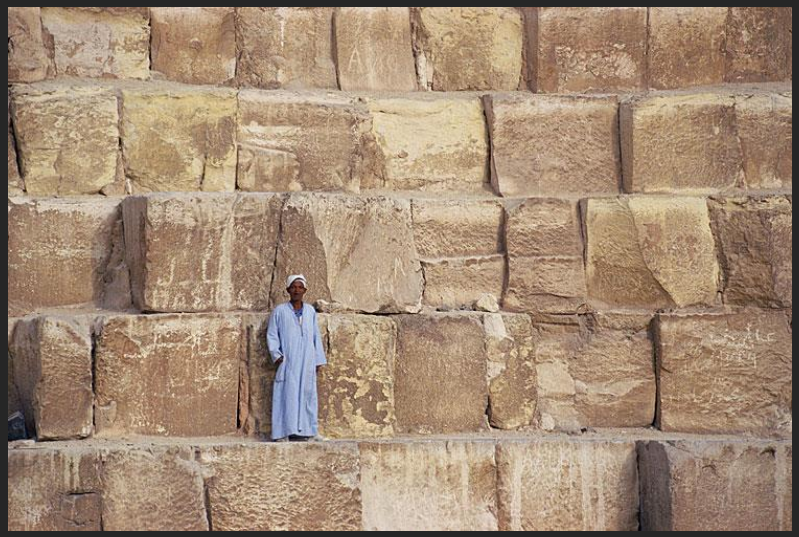

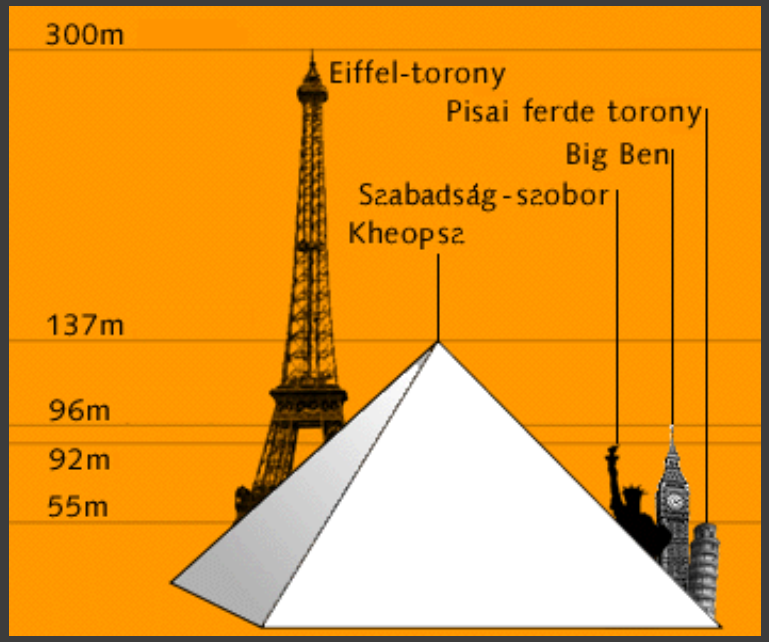

Építészet

Oszlopok

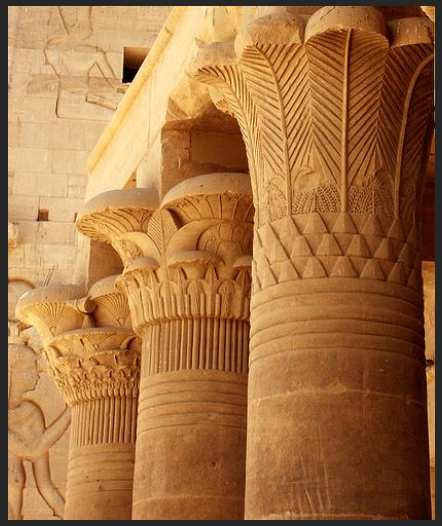

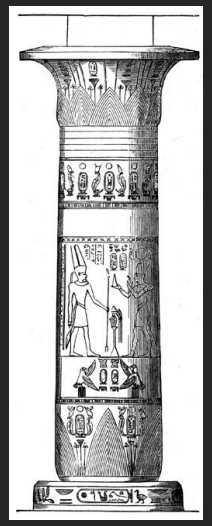

Stilizált növénydíszes oszlopok: pálmalevél, lótuszvirág vagy papirusz formájú oszlopfő

Hathor istennő fejével díszített oszlop

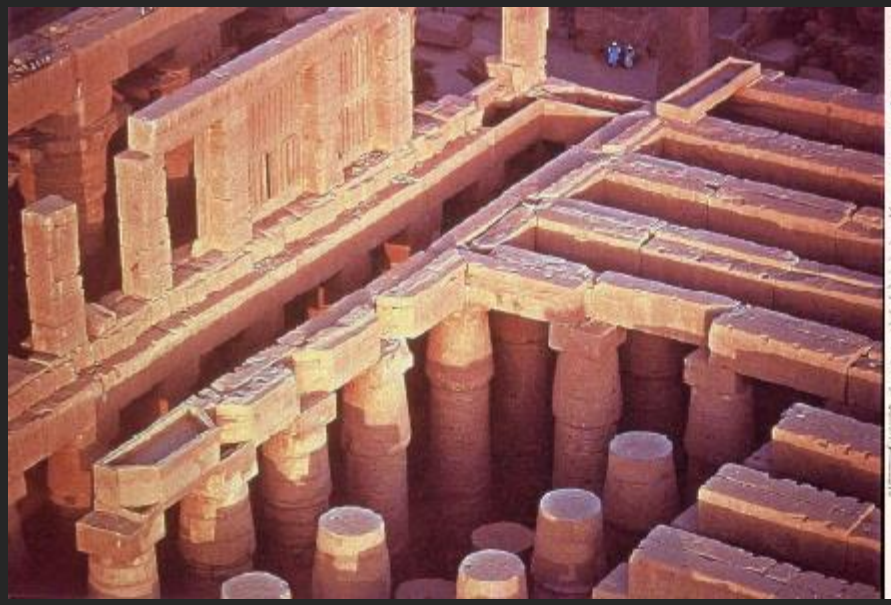
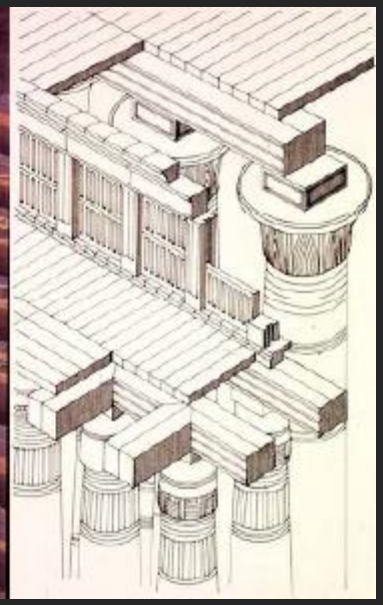

A kőgerendás szerkezetű épületek jellemzői: kis fesztávolság – nagy oszlopsűrűség.

Építészet

KARNAK

A karnaki Amon-templom hüposztil csarnokának modellje. (Metropoitan Museum of Art. NY)

A terem hatalmas kőlapokból álló mennyezetét 134 oszlop hordozta. A megmagasított középhajó lehetővé tette a belső tér természetes megvilágítását.

Építészet

Karnak 1858-ban

Építészet

Abu-Simbel

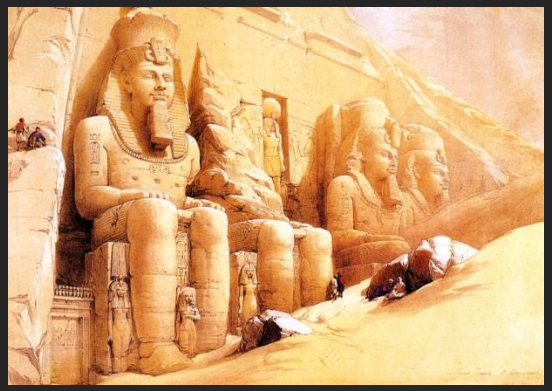

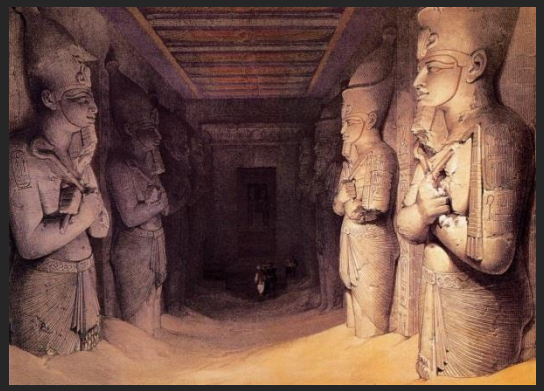

David Roberts 1839-ben készített grafikái

Építészet

Abu-Simbel

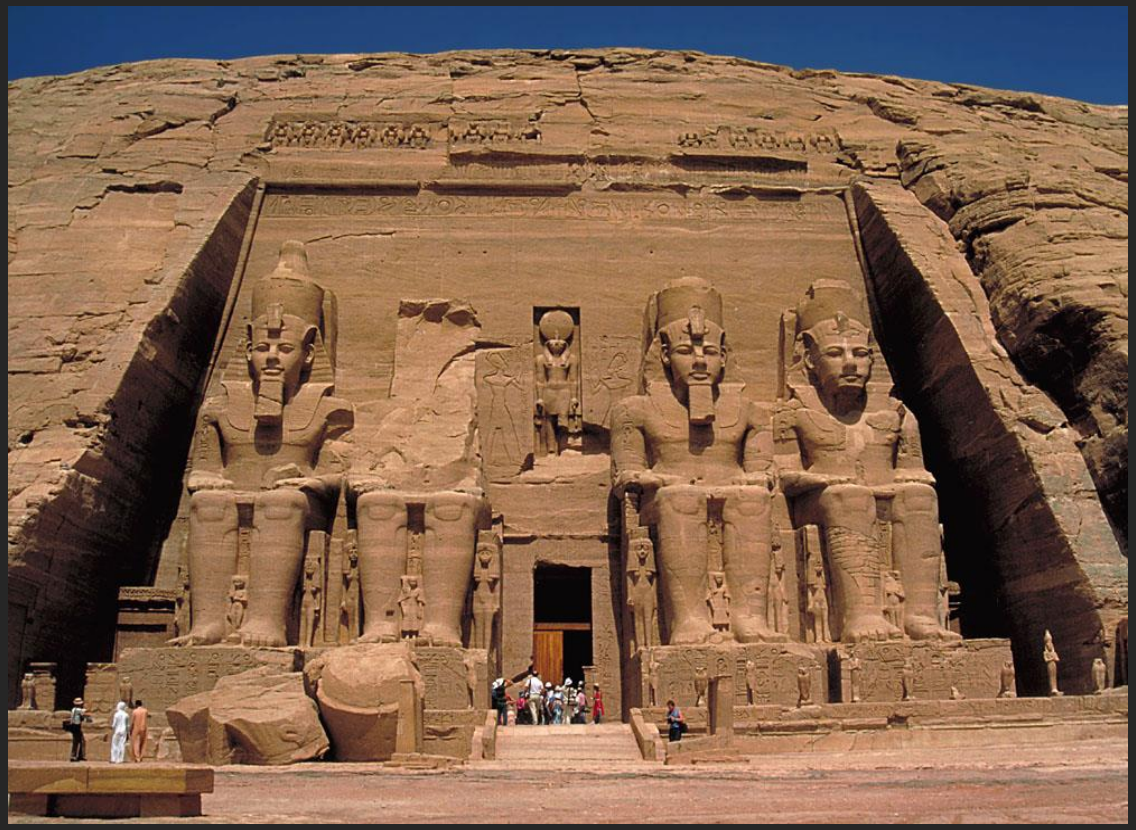

Az Asszuáni-gát építésekor veszélybe került műemléket nemzetközi összefogással mentették meg 1964 és 1968 között. A darabokra szabdalt épületrészekből az eredetitől 210 méterrel távolabbi új helyen építették fel az ókori sziklatemplomokat.

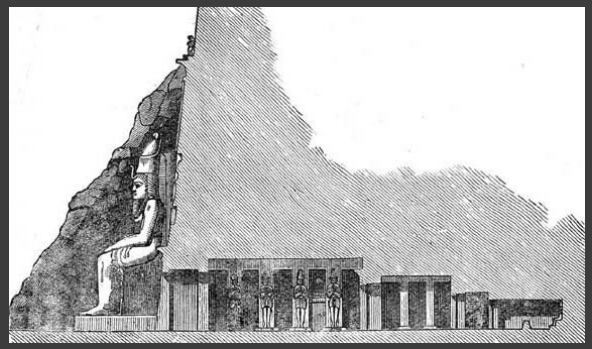

Építészet

Abu-Simbel

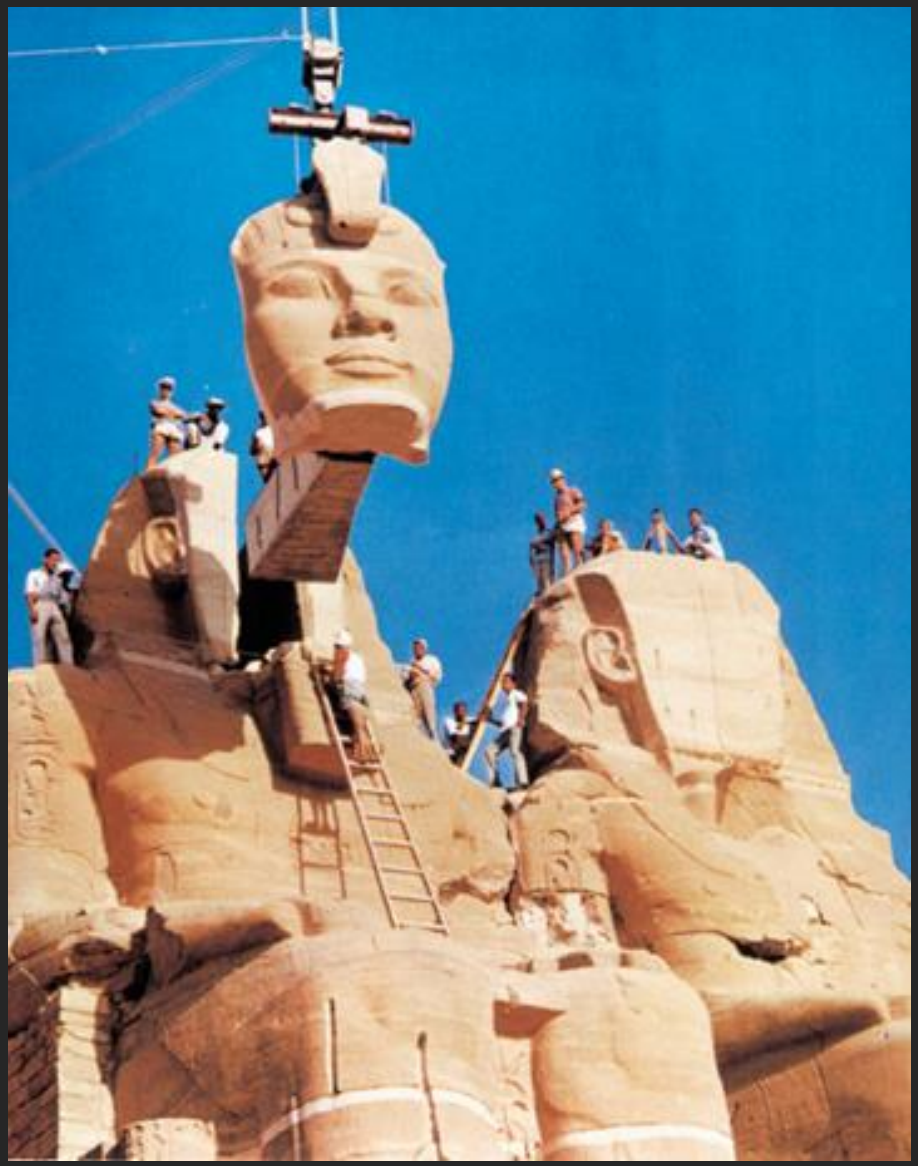

Az Asszuáni-gát építésekor veszélybe került műemléket nemzetközi összefogással mentették meg 1964 és 1968 között. A darabokra szabdalt épületrészekből az eredetitől 210 méterrel távolabbi új helyen építették fel az ókori sziklatemplomokat.

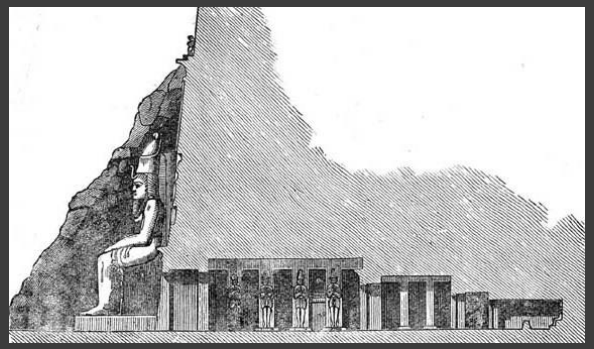

Építészet

Abu-Simbel

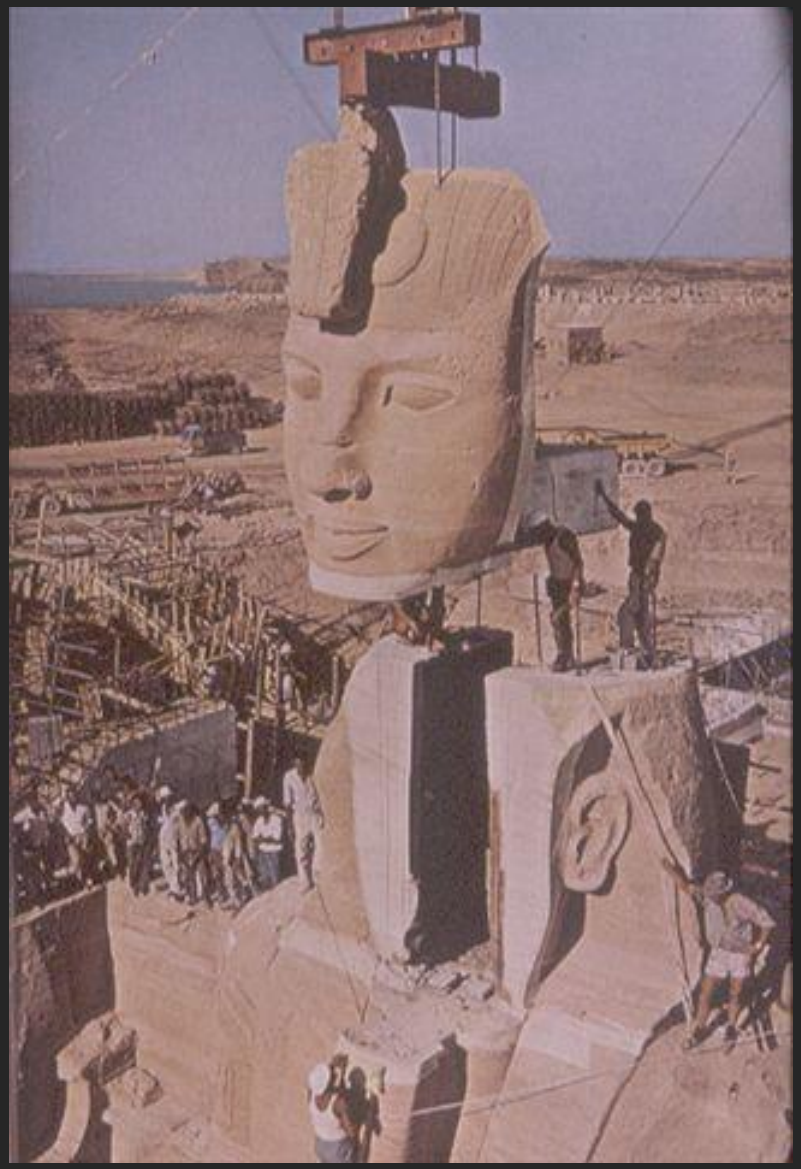

Az Asszuáni-gát építésekor veszélybe került műemléket nemzetközi összefogással mentették meg 1964 és 1968 között. A darabokra szabdalt épületrészekből az eredetitől 210 méterrel távolabbi új helyen építették fel az ókori sziklatemplomokat.

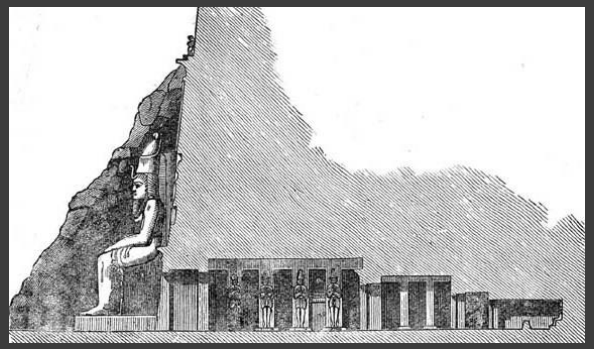

Építészet

Abu-Simbel

Az Asszuáni-gát építésekor veszélybe került műemléket nemzetközi összefogással mentették meg 1964 és 1968 között. A darabokra szabdalt épületrészekből az eredetitől 210 méterrel távolabbi új helyen építették fel az ókori sziklatemplomokat.

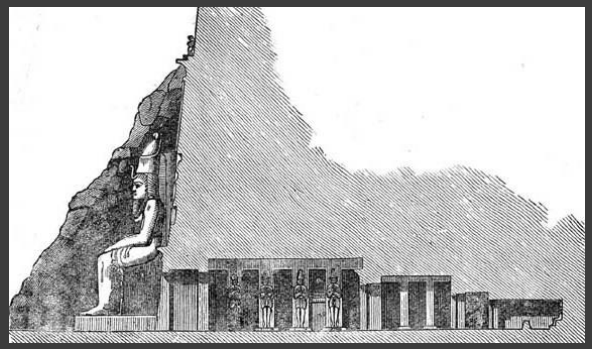

Építészet

Abu-Simbel

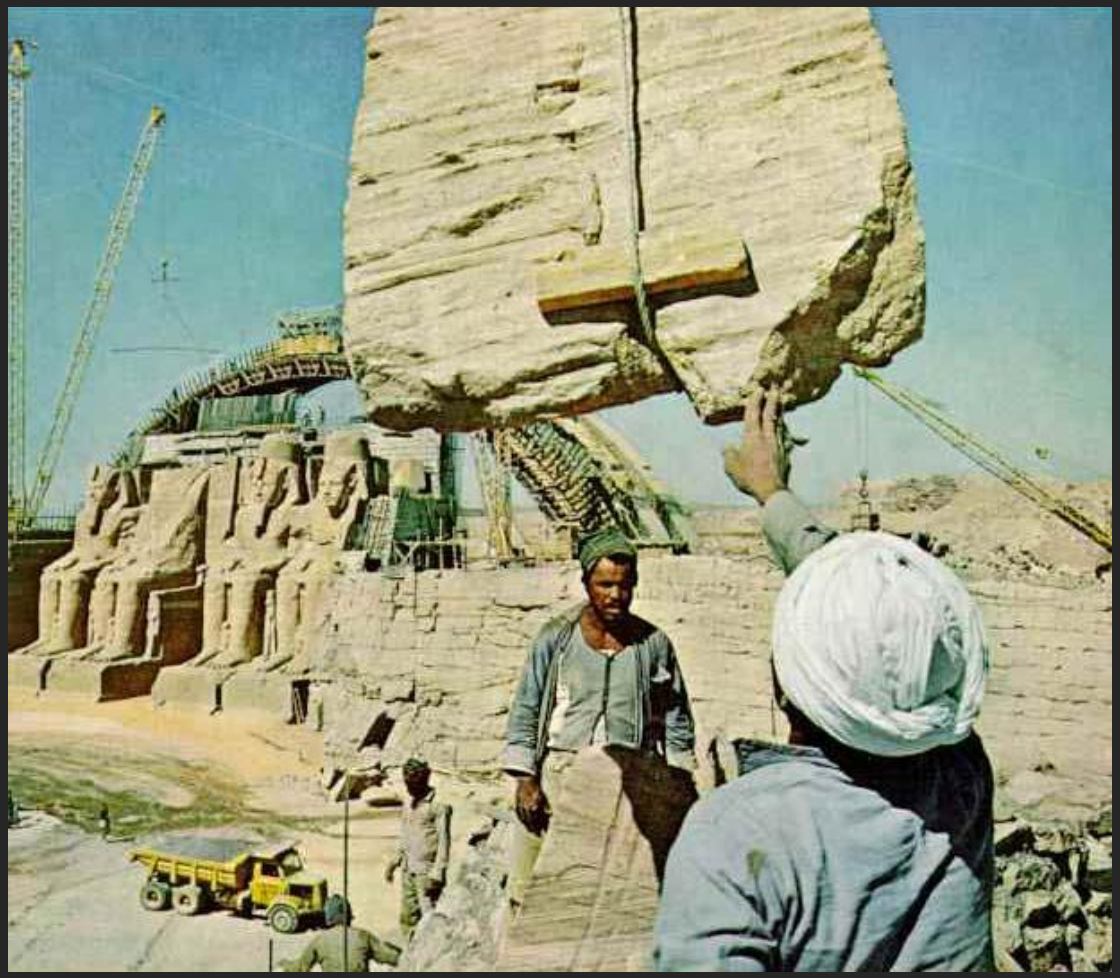

Az Asszuáni-gát építésekor veszélybe került műemléket nemzetközi összefogással mentették meg 1964 és 1968 között. A darabokra szabdalt épületrészekből az eredetitől 210 méterrel távolabbi új helyen építették fel az ókori sziklatemplomokat.

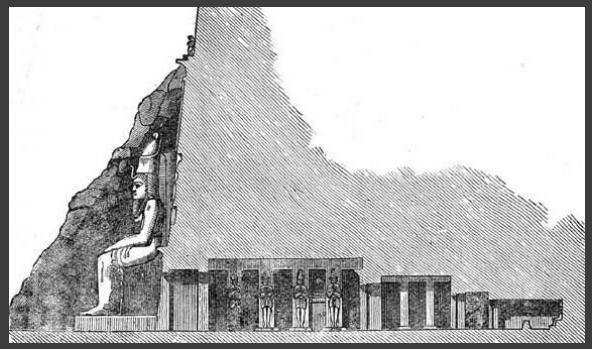

Az egyiptomi falfestmények ábrázolási szabályai

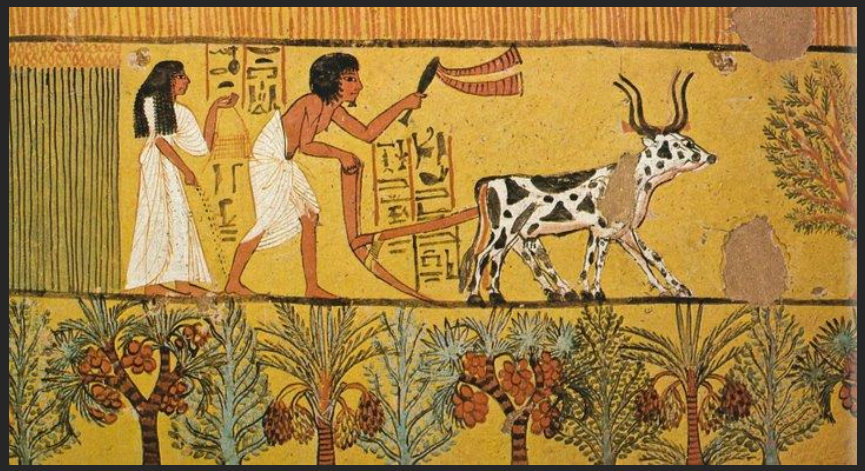

1. Perspektíva mellőzése. A formákat és a tereket rövidülés nélkül ábrázolták. A jellegzetes arányok pontos tükrözésére törekedtek.

2. A legnagyobb felület törvénye. A formákat a legjellemzőbb nézetek szerint ábrázolták. Igyekeztek minél több információt közölni az adott dologról.

3. Árnyékolás mellőzése. Az árnyék örökké változik. Nem örök érvényű, nem maradandó. Tiszta, élénk színek és határozott kontúrok alkalmazása jellemezte őket Síkszerű, dekoratív formákat alkottak.

4. Hatalomnak megfelelő méretek. A magasabb rangúakat nagyobb mérettel jelölték.

A legnagyobb felület törvénye

A fejet, a hónaljtól derékig terjedő részt, a karokat, a lábakat és a lábfejet oldalról ábrázolták.

A szemet, a szemöldököt és a vállakat teljes szélességében elölről, a medenceövet pedig háromnegyedes fordulattal elfordítva festették meg.

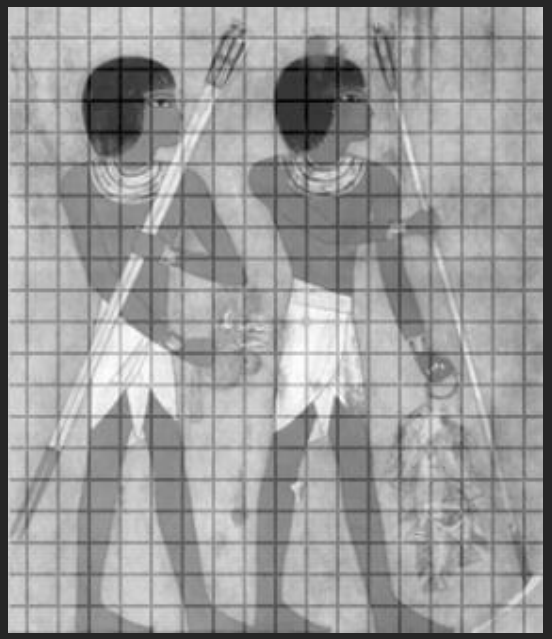

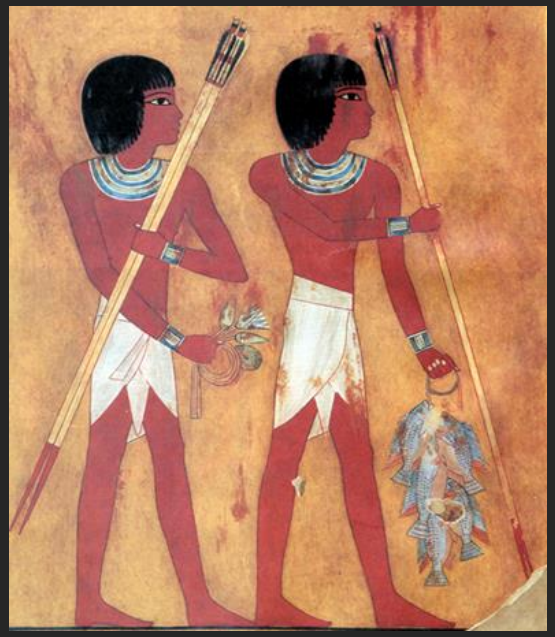

Az ember arányait egy idealizált arányrendszer szerint rajzolták meg. Az ábrázolás pontosságát négyzetrácsos előrajzolás biztosította.

Festészet

Falfestmények

Nebamun vadászata, thébai falfestmény (részlet)
Kr. e. XIV. sz. (Óbirodalom)
London, British Museum

„Medumi ludak”

Realista ábrázolás Itet masztabájából (Óbirodalom)

Festészet

Falfestmények

„Zenészek és táncosok”
thébai falfestmény Nebamun sírjából
Kr.e. 1500-1307 (Újbirodalom)
London, British Museum

A falfestmény egy lakomát örökített meg. Az ünnepséget az istenek, a halottak, valamint az élő családtagok és barátok tiszteletére tartották.

A két táncosnő mozgása szokatlanul könnyed.

A zenélő nők szembeforduló ábrázolása pedig egyedülálló példa az újbirodalmi festészetben.

Festészet

Falfestmények

Szobrászat

Domborművek

Ehnaton fáraó és családja
Kr.e. 1355 körül

Mélydombormű

Elsősorban a szabadban elhelyezett alkotások felületét vésték ki ezzel a módszerrel.

A tervezett rajzot rákarcolták, majd a körvonalakat bevésték az alapba.

A motívumok a háttér síkja alá süllyednek.

A domborműveket elkészülésüket követően festették.

Szobrászat

Domborművek

Magas dombormű

A felületre vörös színnel felrajzolták a vonalakat, majd a formákat körülvevő felületet néhány milliméter mélységig levésték, így azok kiemelkedtek az alapsíkból.

Szobrászat

Ábrázolási jellegzetességek

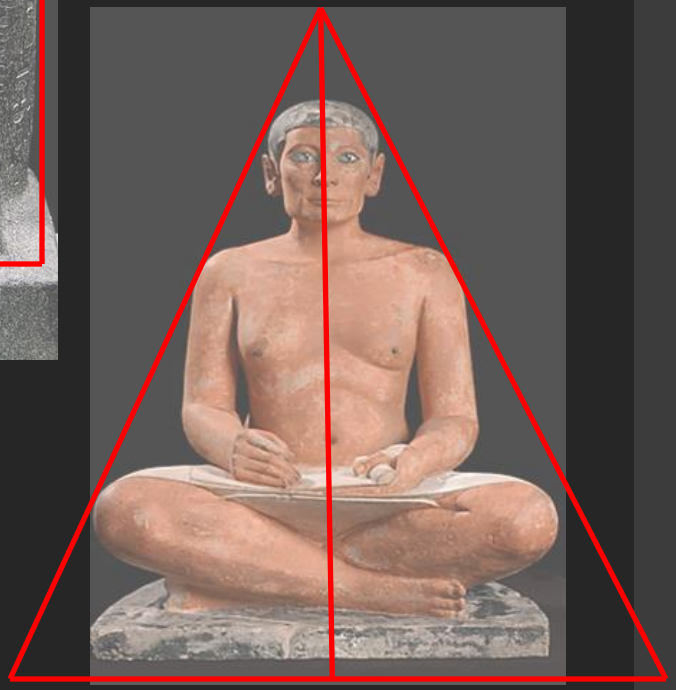

Frontalitás : elölnézetre komponáltság. A fej, a nyak és a test nem fordul el. A testtartás nyugodt, egyenes, ünnepélyes, az arc előretekint. A szobrok időtlenséget sugároznak.

Szimmetrikus kompozíció: egy függőleges tengellyel két egyenlő részre oszthatók.

Tömbszerűség: a szobrok befoglaló formája szabályos geometrikus alakzat (hasáb, gúla).

Szobrászat

Ábrázolási jellegzetességek

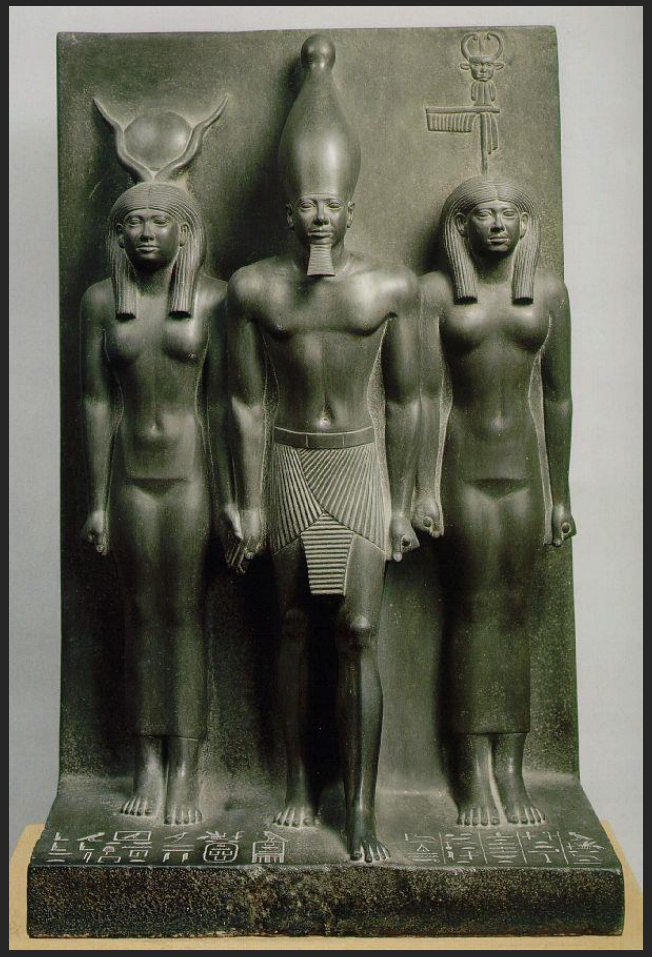

Menkaure és felesége
Kr.e. 2548-2530
Kairó, Egyiptomi Múzeum

Idealizálás: az alakokat a társadalmi ranglétrán elfoglalt helyük szerint örökítették meg.

A fiatal emberi test az élet és az örökkévalóság jelképe volt, ezért a fáraót mindig arányos, erős testtel és szép arccal ábrázolták. A nem isteni rangú személyek ábrázolása viszont realisztikus.

A szobrok anyaga: a fáraószobrokat kemény, tartós anyagból (gránit, diorit, alabástrom, márvány) faragták. A kevésbé rangos személyek szobrai mészkőből vagy fából készültek.

Szobrászat

Ábrázolási jellegzetességek

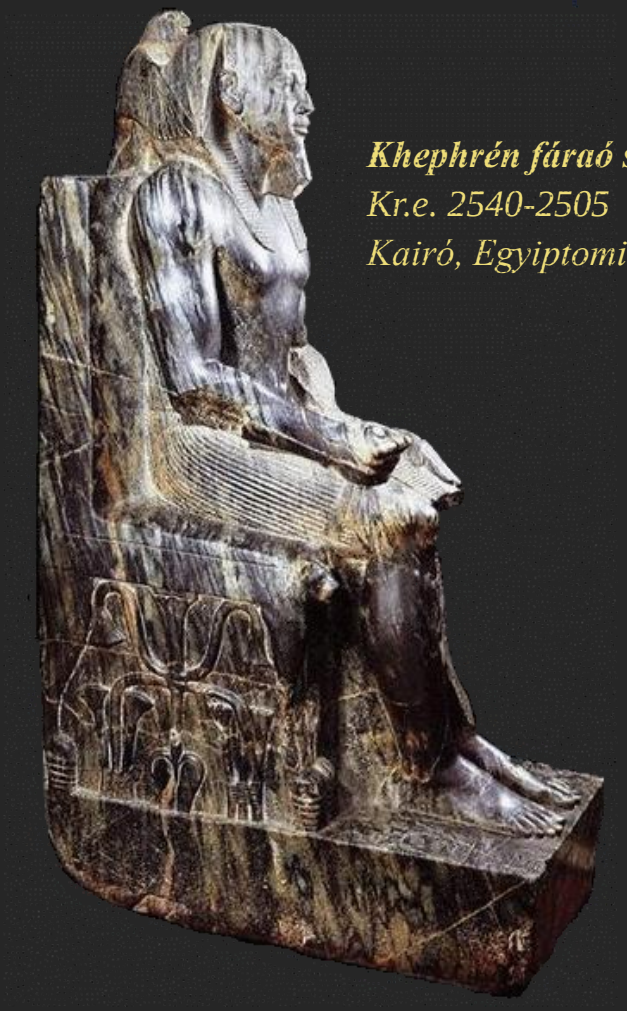

Khephrén fáraó szobra
Kr.e. 2540-2505
Kairó, Egyiptomi Múzeum

Jelképek: az isteneket és a fáraókat az isteni tulajdonságukat és a hatalmukat jelképező attribútumokkal - csíkos nemesz (kendő), állszakáll ,sólyom - együtt ábrázolták.

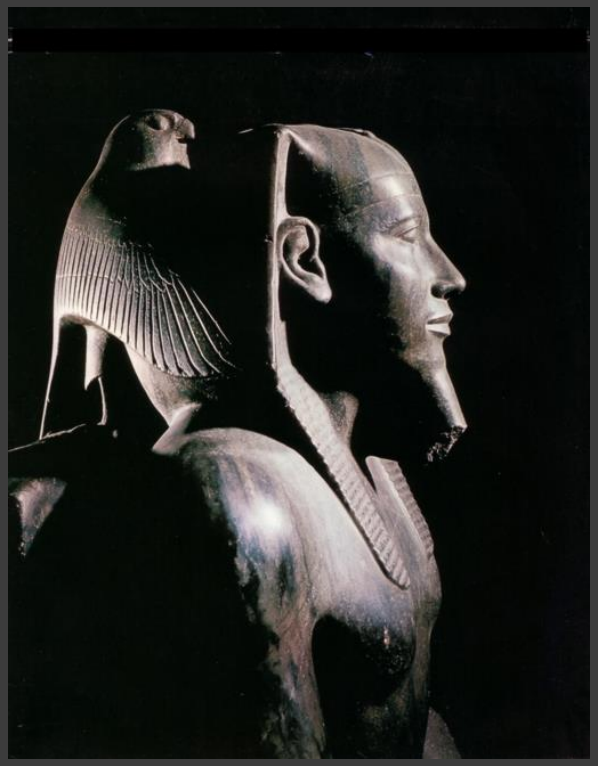

Szobrászat

Ábrázolási jellegzetességek

Rahotep és Nofret
festett mészkő
~Kr.e. 2700
Kairó, Egyiptomi Múzeum

A testtartás szabályai: az ülő alak keze a térdeken pihen vagy összekulcsolódik a mellen. Nincs üres tér a végtagok és a törzs között. A végtagoknak egy tömbben kellett maradniuk, nehogy letörjenek – az ábrázolt személy túlvilági életének zavartalansága miatt.

Színezés: a mészkőből készült szobrokat egy réteg gipsszel lealapozták, majd csak ezután festették színesre. A férfiak bőrét sötétebb barnával, a nőkét halványabb sárgával.

Az óbirodalmi művészet kettős szobrát 1871-ben fedezték fel médumi sírjukban. A fáklyák fényében megcsillanó kristályszemek az első pillanatokban riadalmat váltottak ki a feltárást végző munkásokból. Nofret portréja a világ legrégibb női képmásai közé tartozik.

Szobrászat

„Falusi bíró”

A más néven „a falu elöljárójaként” is ismert szobor fából készült. Mai ismereteink szerint az egyik legidősebb ilyen alkotás a világon. (Kr.e. 3. évezred)

Eredetileg festett gipszborítás (stukkó) fedte. Készítője alabástrom, kristály és fekete kőből berakott szemekkel, valamint szemfestéket utánzó rézkerettel tette élethűvé az arcot.

A szobrot 1860-ban találták meg Szakkarában. A „falusi bíró szobra” elnevezést a feltárást végző régész munkásai adták neki, mert az emlékeztette őket saját falujuk bírójára. Innen származik az arab neve: Seik el-Beled.

Szobrászat

Írnok

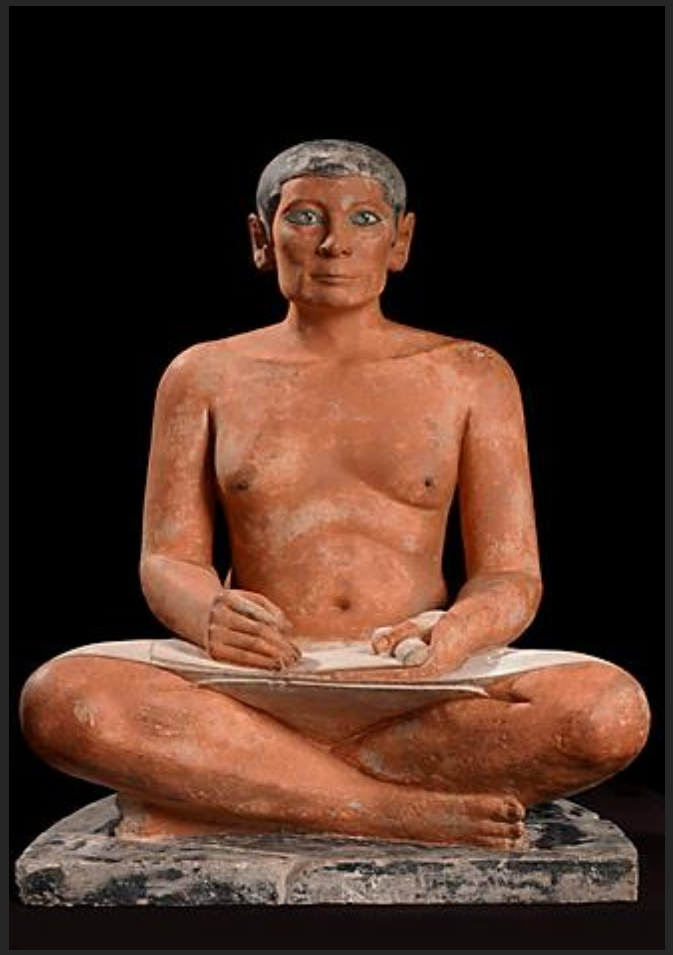

Kr.e. 3.évezred
festett mészkő
Párizs, Louvre

Az óbirodalmi szobrok többségét lágyabb, könnyebben megmunkálható kőből faragták. Leggyakrabban mészkövet használtak, a szobrokat végül színes festékkel borították.

A figurák arcának fehér mészkő szemmel, hegyikristály pupillával és réz szemöldökkel adtak mind élethűbb kifejezést.

Szobrászat

Menkaure (Mükerinosz) és felesége

Kr.e. 2548-2530
Boston, Museum of Fine Art

A bazaltból készült szobor a legrégibb családi ábrázolások egyike. Mükerinosz hagyományos testtartásban áll, felesége könnyű, csaknem áttetsző vászonruhát visel. A fáraót gyengéden átölelő asszony gesztusa lazítja az ábrázolás merevségét. Az alkotásban a realista szemlélet keveredik a szobrászat idealizáló irányzatával.

A szobrot 1910-ben, a fáraó piramistemplomának ásatásainak során találták meg, más szoborcsoportokkal együtt. A szomszédos masztaba belsejében a következő felirat volt olvasható:

„Menkauré, aki Memphiszben van, hogy felülvizsgálja piramisának építését Ptah két főpapjával, elrendelte, hogy senkit ne dolgoztassanak erőszakkal, hanem csak azok (dolgozzanak), akik azt szívesen teszik.”

Szobrászat

Ehnaton

IV. Amenhotep fáraó trónra lépése után nem sokkal vallási reformot vezetett be. A világ első ismert monoteista vallása Aton, a Nap-isten tiszteletére épült. A korábbi állami berendezkedéssel való szakítás jegyében új fővárost építtetett. (Tell el-Amarna)

A reform nem hagyta érintetlenül a művészeteket sem. A hagyományoktól eltérően realisztikus és érzelmeket is tükröző ábrázolás vált jellemzővé az uralkodása idején.

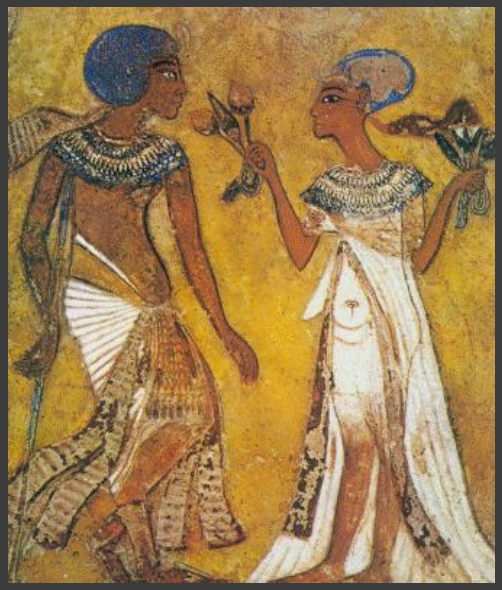

Szobrászat

Nofertiti portréja

Kr.e. 1360 körül
festett mészkő
Berlin, Egyiptomi Múzeum

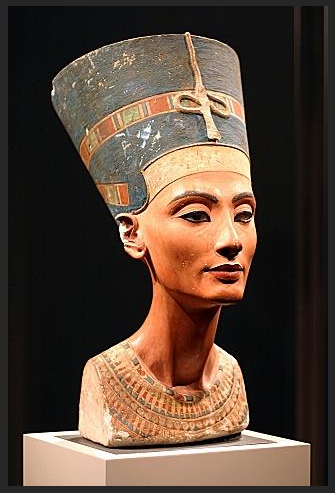

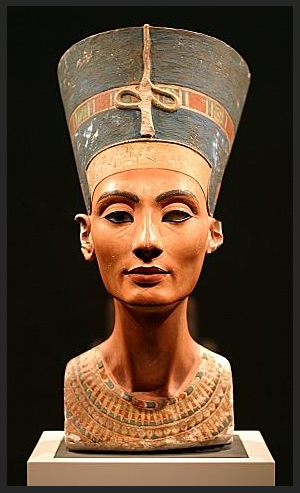

„A szépség megérkezett” – Ehnaton fáraó felesége, Nofertiti (Nofretete) arcvonásait megörökítő, a művészettörténet egyik legszebb portréjának tartott alkotás 1912-ben került elő Thotmesz szobrász műhelyéből. A Tell-el-Amarnában zajló kutatásokat német szakemberek végezték.